

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. birželio 30 d.
(OR. en)

11154/23

ECOFIN 678
UEM 212
SOC 503
EMPL 354
COMPET 698
ENV 777
EDUC 290
RECH 322
ENER 413
JAI 925
GENDER 154
ANTIDISCRIM 148
JEUN 192
SAN 429

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai

Ankstesnio

dokumento Nr.: 9848/1/23 REV 1

Komisijos dok. Nr.: COM(2023) 622 final

Dalykas: TARYBOS REKOMENDACIJA dėl Portugalijos 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Portugalijos stabilumo programos

Delegacijoms pridedamas pirmiau nurodytas Komisijos rekomendacija (COM(2023) 622 final) grindžiamas Tarybos rekomendacijos projektas, kurį apsvarstė Taryba ir Europos Vadovų Taryba.

TARYBOS REKOMENDACIJA

... m. ... d.

dėl Portugalijos 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Portugalijos stabilumo programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo², ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadą,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

² OL L 306, 2011 11 23, p. 25.

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

- (1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241³, kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – Priemonė). Pagal Priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos semestro prioritetus Priemonė prisidedama prie ekonomikos bei įtraukaus atsigavimo ir tvarių bei augimą skatinančių reformų ir investicijų įgyvendinimo, visų pirma reformomis ir investicijomis siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir didinti valstybių narių ekonomikos atsparumą. Ja taip pat padedama stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, gerinti teritorinę sanglaudą Sąjungoje ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą. 2022 m. birželio 30 d., laikantis Reglamento (ES) 2021/241 11 straipsnio 2 dalies, atnaujintas pagal Priemonę kiekvienai valstybei narei skiriamas didžiausias finansinis įnašas;

³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

- (2) 2022 m. lapkričio 22 d. Komisija priėmė 2023 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą, kuria pradedamas 2023 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. 2023 m. kovo 23 d. Europos Vadovų Taryba pritarė 2023 m. metinėje tvaraus augimo apžvalgoje išdėstytiems prioritetams, grindžiamiems keturiais konkurencingo tvarumo aspektais. 2022 m. lapkričio 22 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2023 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Portugalija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika. Reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, tą pačią dieną Komisija priėmė nuomonę dėl Portugalijos 2023 m. biudžeto plano projekto. Komisija taip pat priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir pasiūlymą dėl 2023 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. 2023 m. gegužės 16 d. Taryba priėmė Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos⁴ (toliau – 2023 m. Rekomendacija dėl euro zonos) ir 2023 m. kovo 13 d. – bendrą užimtumo ataskaitą;

⁴ 2023 m. gegužės 16 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C 180, 2023 5 23, p. 1).

- (3) nors Sąjungos šalių ekonomika demonstruoja didelį atsparumą, geopolitinės aplinkybės ir toliau daro neigiamą poveikį. Kadangi Sąjunga tvirtai remia Ukrainą, Sąjungos ekonominės ir socialinės politikos darbotvarkėje daugiausia dėmesio skiriama neigiamo sukrėtimų energetikos srityje poveikio tiek pažeidžiamiesiems namų ūkiams, tiek įmonėms mažinimui trumpuoju laikotarpiu ir tolesnėms pastangoms įgyvendinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, remti tvarų ir integracinį augimą, apsaugoti makroekonominį stabilumą ir didinti atsparumą vidutinės trukmės laikotarpiu. Joje taip pat daug dėmesio skiriama Sąjungos konkurencingumo ir našumo didinimui;
- (4) 2023 m. vasario 1 d. Komisija paskelbė komunikatą „*Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui*“ (toliau – Žaliojo kurso pramonės planas). Žaliojo kurso pramonės planu siekiama didinti neutralaus poveikio klimatui Sąjungos pramonės konkurencingumą ir remti greitą perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Planas papildo pagal Europos žaliąjį kursą ir planą „REPowerEU“ dedamas pastangas. Juo taip pat siekiama sukurti palankesnę aplinką, kurioje būtų plėtojami Sąjungos poveikio klimatui neutralizavimo technologijų ir produktų gamybos pajėgumai, kurių reikia Sąjungos plataus užmojo klimato srities tikslams pasiekti, taip pat užtikrinti prieigą prie atitinkamų svarbiausiųjų žaliavų, be kita ko, įvairinant tiekimo šaltinius, tinkamai naudojant geologinius išteklius valstybėse narėse ir maksimaliai didinant žaliavų perdirbimą. Žaliojo kurso pramonės planas grindžiamas keturiais ramsčiais: nuspėjama ir supaprastinta reglamentavimo aplinka, galimybėmis sparčiau gauti finansavimą, įgūdžių stiprinimu ir atvira prekyba siekiant atsparių tiekimo grandinių. 2023 m. kovo 16 d. Komisija taip pat paskelbė komunikatą „*Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.*“, kuriame dėmesys sutelktas į devynis vienas kitą stiprinančius veiksnius ir tikslą sukurti augimą skatinančią reglamentavimo sistemą. Jame nustatyti politikos prioritetai, kuriais, siekiant ilgalaikio Sąjungos ir jos valstybių narių konkurencingumo, skatinama aktyviai vykdyti struktūrinius patobulinimus, tinkamai orientuotas investicijas ir reglamentavimo priemones. Toliau pateikiamos rekomendacijos padeda šiuos prioritetus įgyvendinti;

- (5) 2023 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau evoliucionuoja atsižvelgiant į Priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jais atsižvelgiama į visas atitinkamas pastaraisiais metais konkrečioms šalims pateiktas rekomendacijas arba didelę jų dalį. 2019, 2020 ir 2022 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra tiek pat aktualios ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;
- (6) 2023 m. vasario 27 d. priimtu Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/435⁵ (toliau – „REPowerEU“ reglamentas) siekiama greitai laipsniškai panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Taip bus prisidėta prie Sąjungos energetinio saugumo ir jos energijos šaltinių įvairinimo, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. „REPowerEU“ reglamentu valstybėms narėms suteikiama galimybė į nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukti naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus. Tos reformos ir investicijos taip pat padės didinti neutralaus poveikio klimatui Sąjungos pramonės konkurencingumą, kaip nurodyta Žaliojo kurso pramonės plane, ir atsižvelgti į 2022 m. ir, kai taikytina, 2023 m. konkrečioms valstybėms narėms pateiktas su energetika susijusias rekomendacijas. „REPowerEU“ reglamentu nustatoma naujos kategorijos negrąžintina finansinė parama, kurią valstybės narės gali gauti, kad galėtų finansuoti naujas su energetika susijusias reformas ir investicijas, numatytas jų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose;

⁵ 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1).

- (7) 2023 m. kovo 8 d. Komisija priėmė komunikatą, kuriame pateikė 2024 m. fiskalinės politikos gaires (toliau – 2023 m. kovo 8 d. komunikatas). Juo siekiama padėti valstybėms narėms parengti stabilumo ir konvergencijos programas ir taip sustiprinti politikos koordinavimą. Komisija priminė, kad Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas baigsis 2023 m. pabaigoje. Ji paragino 2023–2024 m. vykdyti fiskalinę politiką, kuria užtikrinamas vidutinės trukmės skolos tvarumas ir tvariai didinamas potencialus augimas, ir paragino valstybes nares savo 2023 m. stabilumo ir konvergencijos programose nustatyti, kaip jų fiskaliniais planais bus užtikrinta, kad vidutinės trukmės laikotarpiu būtų laikomasi Sutartyje nustatytos 3 % bendrojo vidaus produkto (BVP) pamatinės vertės ir kad skola būtų patikimai bei nuolat mažinama arba išliktų apdairaus lygio. Komisija taip pat paragino valstybes nares laipsniškai nutraukti nacionalines fiskalines priemones, nustatytas siekiant apsaugoti namų ūkius ir įmones nuo energijos kainų sukkelto sukrėtimo, pradedant nuo mažiausiai tikslingų priemonių. Ji nurodė, kad jei dėl atsinaujinusio su energijos kainomis susijusio spaudimo reikėtų pratęsti paramos priemonių taikymą, valstybės narės tokias priemones turėtų tikslingiau taikyti pažeidžiamiesiems namų ūkiams ir įmonėms. Komisija pareiškė, kad fiskalinės rekomendacijos bus kiekybiškai įvertintos ir diferencijuotos. Be to, kaip pasiūlyta 2022 m. lapkričio 9 d. jos komunikate dėl ES ekonomikos valdymo sistemos reformos gairių, fiskalinės rekomendacijos bus suformuluotos remiantis grynosiomis pirminėmis išlaidomis. Ji rekomendavo, kad visos valstybės narės ir toliau išsaugotų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas ir užtikrintų veiksmingą Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšų panaudojimą, ypač atsižvelgdamos į žaliosios bei skaitmeninės pertvarkų ir atsparumo didinimo tikslus. Komisija nurodė, kad, laikydamasi esamų teisinių nuostatų ir remdamasi 2023 m. galutiniais duomenimis, 2024 m. pavasarį ji Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras;

- (8) 2023 m. balandžio 26 d. Komisija pristatė pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais įgyvendinama visapusiška Sąjungos ekonomikos valdymo taisyklių reforma. Pagrindinis pasiūlymų tikslas – stiprinti valstybės skolos tvarumą ir skatinti tvarų bei integracinį ekonomikos augimą visose valstybėse narėse įgyvendinant reformas ir investuojant. Savo pasiūlymais Komisija siekia didinti nacionalinę atsakomybę, supaprastinti sistemą ir labiau orientuotis į vidutinės trukmės laikotarpį, kartu užtikrinant veiksmingą ir darnesnę vykdymo užtikrinimą. Kaip teigiama 2023 m. kovo 14 d. Tarybos išvadose dėl ES ekonomikos valdymo sistemos reformos gairių, tikslas – teisėkūros darbą užbaigti 2023 m.;
- (9) 2021 m. balandžio 22 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Portugalija Komisijai pateikė savo nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija, vadovaudamasi to reglamento V priede išdėstytomis vertinimo gairėmis, įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną. 2021 m. liepos 13 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą dėl Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo⁶. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimamo sprendimo, kad Portugalija patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;
- (10) 2023 m. balandžio 29 d. Portugalija pateikė 2023 m. nacionalinę reformų programą, o 2023 m. balandžio 29 d., pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 4 straipsnio 1 dalį – 2023 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, darbotvarkė ir programa vertintos kartu. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį 2023 m. nacionalinė reformų programa taip pat atspindi Portugalijos du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;

⁶ Dok. ST 10149/21; ST 10149/21 ADD 1; ST 10149/21 ADD 1 REV 1.

- (11) 2023 m. gegužės 24 d. Komisija paskelbė 2023 m. Portugalijos ataskaitą. Joje įvertinta pažanga, Portugalijos padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2022 m. Tarybos priimtas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis ta analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Portugalijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

- (12) pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį Komisija atliko nuodugnią Portugalijos apžvalgą ir 2023 m. gegužės 24 d. paskelbė jos rezultatus. Komisija padarė išvadą, kad Portugalijoje yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma, su didele privačiojo sektoriaus, valdžios sektoriaus ir išorės skola susijęs pažeidžiamumas mažėja, tačiau išlieka. Tendencijai laikinai nutrūkus dėl COVID-19 pandemijos protrūkio, privačiojo sektoriaus ir valdžios sektoriaus skolos santykis 2021 m. vėl ėmė mažėti ir numatoma, kad jis toliau mažės, o tam bus naudingas ekonomikos augimas. Nors šiuo metu minėto santykio vertės žemesnės už iki pandemijos buvusį lygį, jos vis dar yra aukštos. Aiškiai neigiama grynoji tarptautinių investicijų pozicija taip pat pagerėjo tiek prieš COVID-19 pandemiją, tiek po jos, ir prognozuojama, kad išorės įsiskolinimas toliau mažės, o tam įtakos turi nuolatinis ekonomikos augimas, nepaisant tam tikro sulėtėjimo 2023 m. Nedidelis einamosios sąskaitos deficitas 2022 m. šiek tiek padidėjo dėl padidėjusių energijos kainų, tačiau pablogėjusių padėčių sušvelnino tolesnis žymus eksporto – visų pirma turizmo eksporto – atsigavimas. Prognozuojama, kad ateityje tolesnis energijos kainų mažėjimas, kuriuo remiamasi kaip prielaida, ir tolesnis turizmo paslaugų eksporto didėjimas, o taip pat vykdoma energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių rėmimo politika subalansuos einamąją sąskaitą ir toliau prisidės prie grynosios tarptautinių investicijų pozicijos koregavimo. Būsto kainos kelerius metus sparčiai augo, o neveiksnios paskolos toliau mažėjo, palyginti su jau ir taip nedideliu lygiu. Tolesniam pažeidžiamumo mažinimui galėtų trukdyti finansinių sąlygų griežtinimo poveikis ir neaiški išorės aplinka bei galimas šių veiksnių poveikis ekonomikos augimui. Padaryta pažanga politikos srityje, ypač daug dėmesio skiriant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planui, o toliau šį planą įgyvendinant patobulinimų būtų dar daugiau;
- (13) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis, Portugalijos valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 2,9 % BVP 2021 m. iki 0,4 % 2022 m., o valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 125,4 % BVP 2021 m. pabaigoje iki 113,9 % 2022 m. pabaigoje;

- (14) valdžios sektoriaus balansui poveikį padarė fiskalinės politikos priemonės, priimtose siekiant sušvelninti ekonominę ir socialinę energijos kainų kilimo poveikį. 2022 m. tokios fiskalinės politikos pajamos mažinančios priemonės apėmė bendrą degalų mokesčio sumažinimą ir anglies dioksido tarifo atnaujinimo įšaldymą taikant degalų mokestį, o tokios fiskalinės politikos išlaidas didinančios priemonės apėmė vienkartinę paramą, 2022 m. spalio mėn. išmokėtą įvairioms gyventojų grupėms, pavyzdžiui, pensininkams, darbuotojams, vaikams ir jaunimui, fiksuotąsias išmokas mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, kurie yra labiausiai pažeidžiami dėl kylančių energijos kainų, ir asignavimą nacionalinei elektros energijos sistemai siekiant sumažinti elektros energijos tinklo tarifus. Komisijos vertinimu, 2022 m. šių priemonių grynas poveikis biudžetui sudarė 2,0 % BVP. Be to, apskaičiuotosios su COVID-19 krize susijusių laikinų neatidėliotinų priemonių išlaidos 2022 m. sumažėjo iki 0,8 % BVP, palyginti su 2,0 % 2021 m.;
- (15) 2021 m. birželio 18 d. Taryba rekomendavo Portugalijai⁷ 2022 m. pasinaudoti Priemone papildomoms investicijoms, kuriomis remiamas ekonomikos atsigavimas, finansuoti, kartu vykdant apdairią fiskalinę politiką. Be to, Taryba rekomendavo Portugalijai išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas ir riboti nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą;

⁷ 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Portugalijos stabilumo programos (OL C 304, 2021 7 29, p. 102).

- (16) remiantis Komisijos skaičiavimais, 2022 m. fiskalinės politikos kryptis⁸ buvo remiamojo pobūdžio (-1,5 % BVP). Kaip rekomendavo Taryba, Portugalija toliau rėmė ekonomikos atsigavimą vykdydama pagal Priemonę finansuojamas investicijas. Priemonės dotacijomis ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2022 m. sudarė 1,2 % BVP (2021 m. – 1,7 %). 2022 m. šios išlaidos sumažėjo dėl mažesnių išlaidų, finansuojamų kitų Sąjungos fondų lėšomis, o pagal Priemonę finansuojamos išlaidos 2021–2022 m. padidėjo. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos turėjo 0,1 procentinio punkto stabdomąjį poveikį fiskalinės politikos kryptčiai⁹. Todėl Portugalija neišlaikė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų, o tai neatitiko Tarybos rekomendacijos. Be to, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus naujas pajamų priemones) augimo skatinamasis poveikis fiskalinės politikos kryptčiai sudarė 1,9 procentinio punkto. Tas reikšmingas skatinamasis poveikis apėmė priemonių, kuriomis siekta sumažinti ekonominį ir socialinį energijos kainų kilimo poveikį (2,0 % BVP papildomos grynosios biudžeto išlaidos), papildomą poveikį. Todėl Portugalija pakankamai apribojo nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą;
- (17) makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos 2023 m. stabilumo programoje pateikiamos biudžeto projekcijos, 2023 m. yra atsargus ir atitinka Komisijos 2023 m. pavasario prognozę. Vyriausybė prognozuoja, kad realusis BVP 2023 m. išaugs 1,8 %, o 2024 m. – 2,0 %. Tuo tarpu Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. realiojo BVP augimas bus didesnis – 2,4 %, o 2024 m. bus šiek tiek mažesnis – 1,8 %. Skirtumą galima paaiškinti tuo, kad Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas didesnis grynojo eksporto poveikis augimui, o vyriausybė tikisi didesnio investicijų augimo tiek 2023 m., tiek 2024 m.;

⁸ Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip pirminių išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones), išskyrus su COVID-19 krize susijusias laikinas neatidėliotinas priemones, bet įskaitant Priemonės ir kitų Sąjungos fondų negrąžintina parama (dotacijomis) finansuojamas išlaidas, pokytis, palyginti su vidutinės trukmės potencialiu augimu. Daugiau informacijos pateikta fiskalinės statistikos lentelių 1 langelyje.

⁹ Kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turėjo 0,2 procentinio punkto BVP skatinamąjį poveikį.

- (18) 2023 m. stabilumo programoje vyriausybė numato, kad 2023 m. valdžios sektoriaus deficitas išliks 0,4 % BVP. 2023 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės nuo 113,9 % 2022 m. pabaigoje iki 107,5 % 2023 m. pabaigoje. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. valdžios sektoriaus deficitas bus 0,1 % BVP. Tai yra mažesnis deficitas nei prognozuojamas 2023 m. stabilumo programoje, daugiausia dėl didesnių pajamų, numatytų Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje, t. y. iš netiesioginių ir tiesioginių mokesčių. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP mažesnis: 106,2 % 2023 m. pabaigoje. Skirtumą daugiausia lemia palankesnis skolą mažinantis augimo ir palūkanų normų skirtumas, numatytas Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje;

- (19) numatoma, kad 2023 m. valdžios sektoriaus balansui poveikį toliau darys fiskalinės politikos priemonės, priimtose siekiant sušvelninti ekonominę ir socialinę energijos kainų kilimo poveikį. Jas sudaro priemonės, kurių taikymas pratęstas nuo 2022 m. (visų pirma tai yra fiksuotosios išmokos mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, kurie yra labiausiai pažeidžiami dėl padidėjusių energijos kainų, bendro degalų mokesčio sumažinimas ir anglies dioksido tarifo atnaujinimo įšaldymas taikant degalų mokestį), taip pat priemonės, apie kurias jau paskelbta 2022 m., tačiau kurios daro poveikį valdžios sektoriaus balansui 2023 m., pavyzdžiui, asignavimas remti pereinamuoju laikotarpiu taikomą dujų kainų, kurias moka įmonės, stabilizavimo režimą, kuris lieka galioti visus metus. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad paramos priemonių grynosios biudžeto išlaidos 2023 m. sudarys 0,8 % BVP¹⁰. Neatrodė, kad dauguma 2023 m. priemonių yra orientuotos į labiausiai pažeidžiamus namų ūkius ar įmones, ir jomis nėra visiškai išsaugomas kainos signalas mažinti energijos poreikį ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Todėl Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad tikslinių paramos priemonių, į kurias reikia atsižvelgti vertinant, kaip laikomasi 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacijos¹¹, suma 2023 m. sudarys 0,3 % BVP (palyginti su 1 % BVP 2022 m.). Galiausiai tikimasi, kad 2023 m. valdžios sektoriaus balansui bus naudingas laipsniškas su COVID-19 krize susijusių laikinų neatidėliotinų priemonių (apskaičiuota, kad jos sudarė 0,8 % BVP) panaikinimas.

¹⁰ Šis skaičius rodo tų priemonių, įskaitant einamųjų pajamų ir išlaidų, taip pat atitinkamais atvejais – kapitalo išlaidų priemones, poveikį metiniam biudžetui.

¹¹ 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl 2022 m. Portugalijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Portugalijos stabilumo programos, OL C 334, 2022 9 1, p. 181.

- (20) 2022 m. liepos 12 d. rekomendacijoje Taryba rekomendavo Portugalijai 2023 m. užtikrinti apdairią fiskalinę politiką, visų pirma ribojant nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimą, kad jis neviršytų vidutinės trukmės laikotarpio potencialios gamybos apimties augimo¹², atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Be to, Portugalija turėtų būti pasirengusi einamąsias išlaidas pritaikyti prie kintančios situacijos. Portugalijai taip pat rekomenduota didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis;

¹² Remiantis Komisijos 2023 m. pavasario prognoze, numatoma, kad Portugalijos vidutinės trukmės laikotarpio (10 metų) potencialios gamybos apimties augimo vidurkis nominaliąja verte bus 7,6 %.

- (21) Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. fiskalinės politikos kryptis didelės infliacijos sąlygomis bus skatinamoji (–0,7 % BVP). Prieš tai, 2022 m., fiskalinės politikos kryptis buvo skatinamoji (–1,5 % BVP). Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo stabdomasis poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. turėtų sudaryti 0,3 procentinio punkto. Todėl prognozuojamas nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitinka 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendaciją. Prognozuojamą nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų stabdomąjį poveikį iš esmės lemia sumažėjusios (tikslinės ir netikslinės) paramos priemonių išlaidos (1,1 procentinio punkto BVP) namų ūkiams ir įmonėms reaguojant į energijos kainų šuolius. Pagrindiniai nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus naujas pajamų priemones) augimo veiksniai yra nuolatinis spaudimas viešosioms einamosioms išlaidoms, įskaitant viešojo sektoriaus darbo užmokestį ir pensijas, visų pirma dėl nuolatinio viešojo sektoriaus darbo užmokesčio didinimo ir diskrecinio pensijų didinimo. Numatoma, kad Priemonės dotacijomis ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarys 2,2 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų skatinamasis poveikis fiskalinės politikos kryptčiai turėtų sudaryti 0,3 procentinio punkto¹³. Todėl Portugalija planuoja finansuoti investicijas pasinaudodama Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis, taip pat, kaip numatoma, išlaikys nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas¹⁴. Ji planuoja finansuoti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat energetinį saugumą, be kita ko, vykdydama pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo projektus, vandenilio iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių bei kitų atsinaujinančiųjų išteklių dujų gamybą ir mokyklų skaitmenizaciją; šios investicijos iš dalies finansuojamos Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis;

¹³ Prognozuojama, kad kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turės 0,3 procentinio punkto BVP stabdomąjį poveikį, visų pirma dėl 2023 m. numatomų mažesnių kapitalo pervedimų valstybės valdomoms įmonėms.

¹⁴ Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarė 2,2 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų poveikis fiskalinės politikos kryptčiai buvo skatinamasis – 0,3 procentinio punkto. Numatoma, kad kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turės 0,1 procentinio punkto BVP skatinamąjį poveikį.

- (22) 2023 m. stabilumo programoje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažės iki 0,2 % BVP. 2024 m. sumažėjimas daugiausia susijęs su planuojamu einamųjų išlaidų, visų pirma tarpinio vartojimo, atlygio darbuotojams ir subsidijų, ribojimu ir tvariu pajamų augimu. 2023 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2024 m. pabaigoje sumažės iki 103,0 %. Remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 0,1 % BVP. Tai yra šiek tiek mažesnis deficitas nei prognozuojamas 2023 m. stabilumo programoje, daugiausia dėl Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomo spartesnio pajamų, ypač mokesčių, augimo. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas panašus valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP: 103,1 % 2024 m. pabaigoje;
- (23) 2023 m. stabilumo programoje nepateikiama informacijos apie laipsnišką energijos paramos priemonių panaikinimą 2024 m. Šiuo metu Komisija daro prielaidą, kad 2024 m. energijos paramos priemonės bus visiškai laipsniškai panaikintos. Tai grindžiama prielaida, kad energijos kainos nepradės vėl didėti;

- (24) Reglamentu (EB) Nr. 1466/97 raginama siekti metinio struktūrinio biudžeto balanso pagerėjimo siekiant vidutinės trukmės biudžeto tikslo, etalonu nustatant 0,5 % BVP pagerėjimą¹⁵. Komisijos vertinimu, atsižvelgiant į fiskalinio tvarumo aspektus, 2024 m. būtų tikslinga pagerinti struktūrinį balansą bent 0,3 % BVP. Vadovaujantis Komisijos metodika, kad būtų užtikrintas toks pagerėjimas, grynujų nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių išlaidų¹⁶ augimas 2024 m. neturėtų viršyti 1,8 %, kaip nurodyta šioje rekomendacijoje. Be to, likusios energijos paramos priemonės (Komisijos dabartiniu vertinimu, 2023 m. jos sudarys 0,8 % BVP) 2023 m. turėtų būti laipsniškai panaikintos, jei tai bus įmanoma atsižvelgiant į energijos rinkos pokyčius ir pradedant nuo mažiausiai tikslinių priemonių, o susijusios sutaupytos lėšos turėtų būti naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti;
- (25) darant prielaidą, kad politika nesikeis, Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. grynosios nacionalinėmis lėšomis finansuojamos pirminės išlaidos padidės 2,8 %, o tai yra daugiau nei rekomenduojamas augimo tempas. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatytas koregavimas yra mažesnis nei sutaupytos lėšos visiškai laipsniškai panaikinus energijos paramos priemones. Taip yra dėl priemonių, turinčių numatomą nuolatinį didėjančią poveikį išlaidoms, ir dėl pajamas mažinančių gyventojų pajamų mokesčio reformų;

¹⁵ Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnyje taip pat reikalaujama, kad valstybėms narėms, kurių valdžios sektoriaus skola viršija 60 % BVP arba kuriose yra didesnė skolos tvarumo rizika, būtų taikomas didesnis nei 0,5 % BVP koregavimas.

¹⁶ Grynosios pirminės išlaidos apibrėžiamos kaip nacionalinėmis lėšomis finansuojamos išlaidos, atėmus diskrecines pajamų priemones ir neįskaitant palūkanų išlaidų bei ciklinių nedarbo išlaidų.

- (26) remiantis 2023 m. stabilumo programa, valstybės investicijos turėtų padidėti nuo 3,2 % BVP 2023 m. iki 3,4 % BVP 2024 m. Didesnės investicijos atspindi didesnes nacionalinėmis lėšomis finansuojamas ir Sąjungos, t. y. pagal Priemonę, finansuojamas investicijas. 2023 m. stabilumo programoje nurodomos reformos ir investicijos, kuriomis tikimasi prisidėti prie fiskalinio tvarumo ir tvaraus bei integracinio augimo. Tos reformos ir investicijos apima priemones, kuriomis siekiama modernizuoti ir supaprastinti viešųjų finansų valdymą ir atnaujinti viešųjų finansų valdymo informacines sistemas; tai, pavyzdžiui, valdžios sektoriaus biudžeto ir finansų vykdymo stebėsenos modelio kūrimas, valstybinės apskaitos įstaigos parengimas veikti, taip pat programų biudžeto sudarymo ir išlaidų peržiūrų integravimas į įprastą biudžeto sudarymo procesą – visa tai yra ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano dalis;

- (27) 2023 m. stabilumo programoje išdėstyta vidutinės trukmės fiskalinė kryptis iki 2027 m. 2023 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas palaipsniui sumažės iki 0,1 % BVP 2025 m. ir 2026 m. pasieks subalansuotą biudžetą, o vėliau 2027 m. pasieks nedidelį 0,1 % BVP perteklių. Todėl planuojama, kad valdžios sektoriaus deficitas per programos laikotarpį liks mažesnis negu 3 % BVP. 2023 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės nuo 103,0 % 2024 m. pabaigoje iki 92,0 % iki 2027 m. pabaigos. Jei viešųjų finansų sudėtis – tiek valstybės biudžeto pajamų, tiek išlaidų – būtų labiau palanki ekonomikos augimui, būtų padidintas ilgalaikis Portugalijos fiskalinis tvarumas, pagerinta verslo aplinka ir prisidėta prie tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo. Portugalijos mokesčių sistemoje plačiai taikomos mokesčių lengvatos – daugiau kaip 500 mokesčių lengvatų reglamentuoja daugiau kaip 60 teisės aktų. Dėl to sistema darosi tik sudėtingesnė ir mažėja jos skaidrumas, kartu dėl to prarandamos pajamos. Būtų naudinga sistemingai stebėti ir vertinti esamų mokesčių lengvatų ekonominį efektyvumą – tai leistų gerokai pagerinti padėtį šioje srityje. Be to, įmonių pajamų mokesčių sistemą komplikuoja papildomi valstybės ir savivaldybių mokesčiai – dėl to atsiranda papildoma našta tiek mokesčių administratoriui, tiek įmonėms. Siekiant paskatinti savanorišką reikalavimų laikymąsi, kartu padedant mažinti mokesčių slėpimą ir sukčiavimą, galėtų būti padidintas Portugalijos pajamų administravimo veiksmingumas. Administracinės mokesčių surinkimo išlaidos yra didelės ir pastaraisiais metais toliau didėjo (2018–2020 m. padidėjo maždaug 5 %). Be to, atrodo, kad Portugalijoje mokesčių mokėjimo laikotarpis yra ilgesnis nei kitose valstybėse narėse. Ir taip didelė nesumokėta mokesčio nepriemoka toliau didėjo (iki 2020 m. pabaigos ji sudarė 45,9 % visų pajamų, t. y. gerokai viršijo Sąjungos vidurkį);

- (28) Portugalijos socialinės apsaugos sistemos pajėgumas socialinėmis išmokomis mažinti skurdą yra mažas ir 2021 m. toliau mažėjo, o žmonių, kuriems gresia skurdas, dalies pokytis buvo vienas didžiausių Sąjungoje (padidėjo 2,4 procentinio punkto), nors daugumoje valstybių apskritai vyravo stabilumas. Minimalių pajamų adekvatumas yra mažas ir gerokai mažesnis už skurdo ribą. Tokie skaičiai kelia klausimų dėl Portugalijos gebėjimo pasiekti Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane nustatytus skurdo mažinimo tikslus. Kartu socialinės apsaugos sistema tebėra sudėtinga, nes, atrodo, panašių tikslų siekiama skirtingų rūšių socialinėmis išmokomis. Dėl tokio sudėtingumo ir susiskaidymo ja naudojamosi palyginti menkai ir trūksta realaus dėmesio tiems asmenims, kuriems labiausiai reikia socialinės apsaugos, todėl mažėja socialinių išmokų aprėptis ir galiausiai jų adekvatumas. Esamų išmokų supaprastinimas ir laiku įgyvendinta Nacionalinė kovos su skurdu strategija padidins Portugalijos gebėjimą spręsti būsimas socialines problemas;

(29) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos iki 2026 m. Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas yra įgyvendinamas, nors ir kyla tam tikro vėlavimo rizika. Portugalija pateikė du mokėjimo prašymus, atitinkančius 58 tarpines ir siektinas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano reikšmes, o bendra išmoka siekė 2,98 mlrd. EUR. Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas yra plataus užmojo ir sudėtingas. Siekiant sumažinti vėlavimo riziką, labai svarbu užtikrinti tvirtą plano valdymą ir nuolatinę jo stebėseną. Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą greitai įtraukus naują skyrių „REPowerEU“ bus sudarytos sąlygos finansuoti papildomas reformas ir investicijas, kuriomis remiamas Portugalijos strateginių tikslų energetikos ir žaliosios pertvarkos srityse įgyvendinimas. Siekiant sėkmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, taip pat kitą plane nenumatytą ekonominę ir užimtumo politiką, kad būtų užtikrinta plati atsakomybė už bendrą politinę darbotvarkę, tebėra svarbus sistemingas ir veiksmingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas; 2023 m. gegužės 26 d. Portugalija pateikė savo plano pakeitimą – į planą įtraukta naujų priemonių, įskaitant skyrių „REPowerEU“, taip pat atsižvelgta į padidėjusį didžiausią finansinį įnašą¹⁷. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 14 straipsnio 6 dalį Portugalija taip pat pateikė prašymą dėl papildomos paskolos paramos pagal Priemonę;

¹⁷ 2022 m. birželio 30 d. atnaujintas didžiausias finansinis įnašas Portugalijai – iki 15,5 mlrd. EUR dotacijų pagal Reglamento (ES) 2021/241 11 straipsnio 2 dalį.

- (30) 2022 m. Komisija patvirtino visus Portugalijos sanglaudos politikos programavimo dokumentus. Kad Portugalijoje būtų įgyvendinamos žaliaji ir skaitmeninė pertvarkos, didinamas ekonominis ir socialinis atsparumas ir vykėtų darnus teritorinis vystymasis, labai svarbu sanglaudos politikos programas įgyvendinti sparčiai, užtikrinant papildomumą ir sinergiją su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu, įskaitant skyrių „REPowerEU“;
- (31) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir sanglaudos politikos programomis, Portugalijai kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su žiedine ekonomika, energetika ir žaliaja pertvarka;
- (32) Portugalija gerokai atsilieka nuo Sąjungos vidurkio darydama pažangą pereidama prie žiedinės ekonomikos – pramonės išteklių našumo ir atliekų tvarkymo rodiklių atžvilgiu, o regioniniai skirtumai yra dideli. Vidutinis komunalinių atliekų perdirbimo lygis yra ypač žemas (30,5 % 2021 m., t. y. toli nuo Sąjungos tikslo iki 2020 m. pasiekti 50 %) ir skiriasi priklausomai nuo regiono. Norint pasiekti ateinančiam dešimtmečiui nustatytus Sąjungos tikslus, įskaitant tikslą iki 2025 m. perdirbti 55 % komunalinių atliekų, reikės įdėti daug pastangų. Reikia gerinti padėtį, kad būtų pagerinta atliekų prevencija, minimizuojamas jų kiekis ir išplėstas jų rūšiavimas, pakartotinis naudojimas ir perdirbimas, orientuojantis į aukštesnes atliekų hierarchijos pakopas, tokiu būdu neleidžiant atliekoms patekti į sąvartynus bei deginimo įrenginius, ir kad būtų modernizuoti atliekų perdirbimo ir apdorojimo įrenginiai. Šiuos tikslus geriau pasiekti padėtų, pavyzdžiui, sąvartynų ir atliekų deginimo mokesčių didinimas, galutinių atliekų mokesčio įvedimas ir mokesčių didinimas savivaldybėms, kurios nepasiekia perdirbimo tikslų. Be to, šį procesą galėtų paspartinti rūšiuojamojo atliekų surinkimo išplėtimas ir tolesnis sistemos „mokėk už tiek, kiek išmeti“, užstato grąžinimo sistemos ir didesnės gamintojo atsakomybės sistemos plėtojimas;

- (33) nors Portugalija padarė pažangą, be kita ko, energetikos krizės kontekste, ji vis dar labai priklausoma nuo importuojamo iškastinio kuro: 2021 m. nafta ir dujos sudarė atitinkamai 45 % ir 23 % šalies energijos rūšių derinio. Be to, didelė Portugalijos priklausomybė nuo elektros energijos gamybai naudojamų dujų kelia pavojų tiekimo saugumui, ypač atsižvelgiant į hidroenergijos stygių dėl dažnesnių sausrų. Siekiant sparčiau mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, būtų galima toliau vykdyti keletą priemonių, kurios grindžiamos į Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktomis reformomis ir investicijomis bet jomis neapsiriboja. Kad paspartintų atsinaujinančiųjų energijos išteklių diegimą, Portugalija galėtų tęsti praėjusiais metais padarytą pažangą supaprastindama leidimų išdavimo procesą, be kita ko, didindama leidimus išduodančios administracijos pajėgumus, didindama atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybos skaitmenizaciją ir nustatydama jūros vėjo elektrinėms (kurių potencialas vis dar nepakankamai išnaudojamas) palankesnę teritorijų planavimo tvarką. Taip pat vertėtų imtis tolesnių veiksmų, kuriais būtų skatinamas pasigamintos energijos vartojimas (įskaitant ant stogo pasigamintą saulės energiją) ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos. Nepaisant augimo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų Portugalijoje vis dar nedaug, ir esama galimybių palengvinti jų licencijavimą ir kurti paskatų sistemas;

- (34) integruojant vis daugiau atsinaujinančiųjų energijos išteklių, itin svarbios bus papildomos investicijos kaupimo ir tinklo pajėgumams plėsti, siekiant išsaugoti elektros tinklo pusiausvyrą. Portugalijai galėtų būti naudinga stiprinti elektros energetikos sistemų jungtis, nes jungčių su Ispanija lygis vis dar žemas, palyginti su jos 2030 m. tikslais. Perdavimo ir skirstomojo tinklo būklę būtų galima pagerinti sustiprinus vidinį tinklą, papildomai investavus į elektros energijos kaupimą ir tinklą toliau skaitmenizuojant. Tai, kad išmaniųjų skaitiklių įdiegta palyginti mažai, trukdo plėtoti decentralizuotą atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos sistemą. Siekdamą spręsti didelės priklausomybės nuo iškastinio kuro pastatuose problemą ir sumažinti energijos suvartojimą, Portugalija turi dėti daugiau pastangų energijos vartojimo efektyvumo srityje, viršijant tai, kas nustatyta Portugalijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane ir sanglaudos politikos programose. Papildomos priemonės taip pat turėtų padėti spręsti didelės energijos nepriteklių patiriančių Portugalijos gyventojų dalies problemą. Intensyvinant esminės renovacijos skatinimo pastangas, be kita ko, teikiant techninę pagalbą pareiškėjams, būtų galima paspartinti renovacijos projektų vykdymą. Be to, Portugalijai galėtų būti naudinga sustiprinti finansavimo schemų sistemą ir taip pritraukti privačiąsias investicijas į renovaciją siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumą. Tai darydama Portugalija galėtų skirti daugiau dotacijomis grindžiamų išteklių namų ūkiams, kuriems jų reikia. Laikotarpiu nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. kovo mėn. gamtinių dujų suvartojimas Portugalijoje sumažėjo 16 %, palyginti su dujų suvartojimo vidurkiu per tą patį laikotarpį per ankstesnius penkerius metus, – daugiau nei 15 % mažinimo tikslas, nustatytas Tarybos reglamente (ES) 2022/1369¹⁸. Portugalija galėtų toliau dėti pastangas, kad laikinai sumažintų dujų poreikį iki 2024 m. kovo 31 d. pagal Tarybos reglamentą (ES) 2023/706¹⁹.

¹⁸ 2022 m. rugpjūčio 5 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių (OL L 206, 2022 8 8, p. 1).

¹⁹ 2023 m. kovo 30 d. Tarybos reglamentas (ES) 2023/706, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2022/1369, kiek tai susiję su dujų poreikio mažinimo priemonių taikymo laikotarpio pratęsimu ir jų įgyvendinimo ataskaitų teikimo bei stebėjimo sustiprinimu (OL L 93, 2023 3 31, p. 1).

- (35) kliūčių pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos kyla dėl to, kad žaliajai pertvarkai esminės svarbos turinčiuose sektoriuose ir profesijose, įskaitant poveikio klimatui neutralizavimo technologijų gamybos, diegimo ir techninės priežiūros sektorius, trūksta darbo jėgos ir įgūdžių. Siekiant sumažinti įgūdžių trūkumą ir skatinti įtrauktį į darbo rinką bei darbo jėgos perskirstymą labai svarbu turėti aukštos kokybės švietimo ir mokymo sistemas, atitinkančias kintančius darbo rinkos poreikius, ir tikslinių kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo priemonių. Siekiant pasinaudoti neišnaudota darbo jėgos pasiūla, šios priemonės turi būti prieinamos, visų pirma fiziniams asmenims ir sektoriuose bei regionuose, kuriuos žalioji pertvarka veikia labiausiai. Portugalija susiduria su žaliajai pertvarkai reikalingų įgūdžių trūkumu, visų pirma statybos ir gamybos sektoriuose. Jai būtų naudinga sustiprinti savo kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo politiką, susijusią su žaliaja pertvarka;
- (36) atsižvelgdama į Komisijos vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2023 m. stabilumo programą, o jos nuomonė²⁰ atspindėta 1 rekomendacijoje;

²⁰ Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.

- (37) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir jų kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis šių veiksmų: i) išlaikyti skolos tvarumą ir susilaikyti nuo plačiąsios paramos visuminei paklausai 2023 m., tikslingiau orientuoti fiskalines priemones, kurių imtasi didelių energijos kainų poveikiui švelninti, ir apsvarstyti tinkamus laipsniško paramos nutraukimo būdus, kadangi energijos kainų spaudimas mažėja; ii) išlaikyti dideles viešąsias investicijas ir skatinti privačiąsias investicijas žaliajai ir skaitmeninei pertvarkoms remti; iii) remti darbo užmokesčio pokyčius, kuriais švelninamas perkamosios galios praradimas, kartu ribojant antrinį poveikį infliacijai, toliau tobulinti aktyvią darbo rinkos politiką ir spręsti įgūdžių trūkumo problemą; iv) gerinti verslo aplinką ir užtikrinti, kad energijos parama įmonėms būtų ekonomiškai efektyvi, laikina, tikslingai nukreipta gyvybingoms įmonėms ir išlaikytų žaliosios pertvarkos paskatas, ir v) išsaugoti makrofinansinį stabilumą ir stebėti rizikas, o kartu tęsti darbą siekiant baigti kurti bankų sąjungą. Portugalijai skirtomis 1, 2 ir 4 rekomendacijomis prisidedama prie pirmos, antros ir trečios 2023 m. euro zonai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo,
- (38) atsižvelgdama į Komisijos atliktą nuodugnią apžvalgą ir vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2023 m. nacionalinę reformų programą ir 2023 m. stabilumo programą. Jos rekomendacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį atspindėtos toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda mažinti pažeidžiamumą, susijusį su valdžios sektoriaus skola. 2 rekomendacija padeda įgyvendinti 1 rekomendaciją. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda tiek naikinti disbalansą, tiek pagal 37 konstatuojamąją dalį įgyvendinti 2023 m. euro zonai skirtas rekomendacijas,

REKOMENDUOJA Portugalijai 2023 ir 2024 m. imtis šių veiksmų:

1. Kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti galiojančias neatidėliotinas energijos paramos priemones, valdžios sektoriaus deficitui mažinti panaudojant su tuo susijusias sutaupytas lėšas. Jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis naujų paramos priemonių arba toliau taikyti esamas paramos priemones, užtikrinti, kad tokiomis paramos priemonėmis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad jos būtų fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikytų paskatas taupyti energiją.

Užtikrinti apdairią fiskalinę politiką, visų pirma riboti nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynųjų pirminių išlaidų nominalų padidėjimą 2024 m., kad jis neviršytų 1,8 %²¹, nebent didesnė grynųjų nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių išlaidų augimo orientacinė vertė būtų vertinama kaip suderinama su tuo, kad Portugalija pasiektų vidutinės trukmės biudžeto tikslą (–0,5 % BVP), *inter alia*, jei palūkanų išlaidos būtų žemesnės nei šiuo metu numato Komisija.

Išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrinti veiksmingą dotacijų pagal Priemonę ir kitų Sąjungos fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

Laikotarpiu po 2024 m. toliau vykdyti vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinę laipsniško ir tvaraus konsolidavimo strategiją, kartu vykdant investicijas ir reformas, kuriomis skatinamas didesnis tvarus augimas, kad būtų užtikrinta apdairi vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinė būklė.

Didinti mokesčių ir socialinės apsaugos sistemų veiksmingumą, visų teikiant pirmenybę abiejų sistemų supaprastinimą, didinant jų administravimo efektyvumą ir mažinant susijusią administracinę naštą.

²¹ Vertinama, kad tai atitinka metinį bent 0,3 % BVP siekiantį struktūrinio biudžeto balanso pagerėjimą 2024 m., kaip aprašyta 24 konstatuojamojoje dalyje.

2. Sparčiau įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, be kita ko, užtikrinant tinkamus administracinius pajėgumus, ir, neseniai pateikus priedą, įskaitant skyrių „REPowerEU“ bei papildomą paskolos prašymą, skubiai pradėti įgyvendinti susijusias priemones. Tęsti spartų sanglaudos politikos programų įgyvendinimą, užtikrinant glaudų papildomumą ir sinergiją su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu.
3. Sudaryti geresnes sąlygas pereiti prie žiedinės ekonomikos, visų pirma didinant atliekų prevenciją, perdirbimą ir pakartotinį naudojimą, kad atliekos nepatektų į sąvartynus ir deginimo įrenginius.
4. Mažinti bendrą priklausomybę nuo iškastinio kuro. Toliau spartinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą toliau paprastinant ir skaitmenizuojant leidimų išdavimo procedūras, kad būtų galima papildomai gaminti vėjo – visų pirma jūros vėjo – ir saulės energiją, taip pat skatinant pasigamintos energijos vartojimą ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijas. Didinti elektros energetikos sistemų jungčių pajėgumus ir modernizuoti elektros energijos perdavimo ir skirstomuosius tinklus, sudarant sąlygas investuoti į elektros energijos kaupimą ir tinklo skaitmenizaciją, įskaitant spartesnę išmaniųjų skaitiklių diegimą. Spartinti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą remiant finansavimo schemas, kuriomis pritraukiamos privačiosios investicijos, ir remiant namų ūkius, kuriems reikia pagalbos. Dėti daugiau politikos pastangų siekiant suteikti ir įgyti žaliajai pertvarkai reikalingų įgūdžių ir kompetencijų.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė
